

روابط اجتماعی در قرآن

درس سوم: رابطه رفتاری

قسمتی دیگر از روابط فیما بین فرد و جامعه که مورد بحث قرآن قرار میگیرد روابطیست که از بروز حالات و خصوصیات باطنی انسان در اعمال و رفتار ظاهری او پدید می آید. اعمال و رفتار ظاهری بدون اینکه نیاز به رابطه مستقیم بین فرد با دیگر افراد جامعه باشد از یکسو بیانگر شخصیت روحی و تاحدودی خواستها و تمایلات هرفردیست که در معرفی و شناساندن او به جامعه و نتیجتا ایجاد روابط اجتماعی در زمینه های گوناگون نقش مهمی دارد.

و از سوی دیگر در ظاهر ظاهری هر فردی الگوی انسانی است که می تواند مورد توجه و استفاده و تکرار دیگر افراد جامعه نیز قرار گیرد. مثلا هنگامیکه مادر محیط اجتماعیمان

روحی خود عمل می کند.

شاکله بمعنی خلق و خوی و اخلاق آدمیست و گاهی بمعنای طریقت و مذهب نیز آمده و در حال فرقی نمی کند زیرا مقصود نمود و تظاهری است که «شاکله» یا بطور کلی شخصیت روحی و فکری انسان در اعمال و رفتار ظاهری او میگذارد.

البته شرکت روح و فکر انسان در اعمال او امر آشکار است، چنانکه اعمال آدمی تحت تاثیر دنیروی عمده قرار دارد قسمتی از این نیروها همان خصلتها و خلق و خوی او و نیز غرائز و تمایلاتش هستند و قسمتی دیگر را تفکر و تدبیر و تامل و تاملات می گویند. او که تحت تاثیر سببها و علل بیرونی و اعتقادی قرار دارد تشکیل میدهد و همواره حاصل توافق و یا بالعکس کشمکش این دنیروست که در رفتار ظاهری انسان بروز می کند. به همین دلیل اعمال

*** - تصویر قرآن از رفتار و عکس العملهای انسان بنحوی است که بالاترین نقش تربیتی را بر روی افراد جامعه ایفاء میکند.**

*** قرآن کریم :**

«هر کس طبق خلق و خوی و شخصیت روحی خود عمل میکند»

از رفتار آرام و محبت آمیزی برخورداریم خود بخود بیانگر روح سالم و پر نشاط ماست و همین معرفی کافیست تا افراد زیادی نسبت به ایجاد رابطه با ما علاقه نشان دهند.

همچنین رفتار صحیح ما که در ضمن نوام یا موفقیت و گسترش روح همبستگی در جامعه است خود بخود الگویی می باشد تا دیگر افراد بآورداشت صحیح از آن در تربیت روحی و سالم سازی رفتار خود بگویند.

قرآن کریم در زمینه بروز شخصیت روحی انسان در رفتار و اعمال ظاهری اومی گوید:

«کل یعمل علی شاکله»

(سوره اسری آیه ۸۴)

یعنی هر کس طبق خلق و خوی و شخصیت

در حال می تواند بین نقش شناخت در ایجاد ارتباط عقیدتی بین افراد باشد.

همچنین در این مورد از قول پیامبر (ص) گفته شده:

«انسان هم کیش دوست و رفیق خویش است». (اصول کافی ج ۴ ص ۴۵۶)

که بنحوی دیگر گویای ارتباط بین افراد بر اساس همفکری آنهاست و به این ترتیب اعمال و رفتار ظاهری انسان با شناساندن شخصیت روحی و فکری او اولین نقش مهم خود را در ایجاد رابطه اجتماعی بین فرد و جامعه ایفاء می کند.

اما نقش بعدی و مهمتر اعمال و رفتار اجتماعی انسان که قرآن تصاویر گویائی از آنرا ارائه می دهد در جنبه های عظیم تربیتی و اخلاقی آنست. بطور کلی قرآن کریم نمود رفتاری انسانرا در حکم بزرگترین آموزگار و مربی می داند که قادر است بهترین نقش را در تربیت جامعه اسلامی ایفاء کند.

و بر این اساس رابطه اعمال و رفتار ظاهری انسان با جامعه همانند رابطه آموزگار با شاگردان خویش است.

بدیهی است همانگونه که آموزگار با تعلیم و تربیت صحیح خود می تواند سبب پرورش روحی و فکری شاگردانش شود هر فرد از جامعه نیز با رفتار صحیح و مکتبی خود می تواند آموزشگاه ارزنده ای برای جامعه خویش باشد.

قرآن کریم می فرماید:

«وگذلک جعلناکم امه وسطا لتکونوا شهداء علی الناس و یکون الرسول علیکم شهیدا»

(سوره بقره آیه ۱۴۳)

«شما را امتی میانه قرار دادیم تا گواهان بر مردم باشید و پیغمبر گواه بر شما باشد»

این آیه خطاب به مسلمانان اصیل و مومن است که بهترین یاوران پیامبر (ص) و ادامه دهندگان و پیا دارندگان راستین رسالت الهی او هستند و خداوند بزرگترین نقش را که برای آنها نام می برد و نیز به آنها تکلیف می کند نقش شاهد

«رابطه فرد با جامعه»

بودن آنهاست یعنی یاران صدیق پیامبر بهترین گواهانی هستند که آئین پاک الهی را در وجود پاک پیامبر مشاهده می کنند و خود شاهده می شوند تا عموم امت اسلام آئین الهی را در وجودشان مشاهده کنند.

بدیهی است که قسمت عمده ای از ادای تکالیف این امت واسطه را که در حکم شاهدان عینی جامعه اسلامی هستند اعمال و رفتار اصیل آنها بعهدہ دارد که با ارائه آن مهمترین نقش را در تربیت و ساخت جامعه اسلامی ایفاء می کنند.

و بدین ترتیب قرآن کریم بالاترین ارزش تربیتی را برای اعمال و رفتار افراد جامعه اسلامی قائل است و افراد جامعه را بترتیب نقشی که در ادای این تکلیف الهی دارند درجه بندی می کند و پیامبر (ص) را در صدر آن بعنوان شاهد همیشگی برای امت پایدار اسلامی قرار میدهد. علاوه بر این قرآن تصاویر خاصی از رفتار انسانی را ارائه می دهد که جزئیات نمود رفتاری انسان و نیز روابط تربیتی را که از این طریق با جامعه برقرار می شود مشخص می سازد.

قسمتی از این آیات در جهت امر و نهی و سرزنش افراد جامعه اسلامیست تا با ترک رفتار غلط خویش و برگزیدن رفتار پسندیده از ایجاد روابط نامطلوب در جامعه جلوگیری کنند.

قرآن کریم میفرماید: «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم...»

«سوره نور آیه ۳۰»

«بگو به مؤمنین چشمان خود را از نگاههای حرام و الوده باز دارند.»

همچنین در آیه بعدی میفرماید: «قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن ولا ینبیین زینتهن...»

«زنان با ایمان بگو چشم از نگاه حرام باز دارند و بدنهای خود را از انظار دیگران بپوشانند و زینت خود را بجز آنچه که بطور طبیعی آشکار می شود آشکار نکنند و روپوش هایشان را بگریبانها ببندند و...»

«سوره نور آیه ۳۱»

این آیات بطور آشکار جمیع مسلمانان اعم از زن و مرد را سفارش می کند تا با مراقبت و محافظت هر چه شدیدتر عفت اسلامی را در ابعاد وسیع آن و در تمام حرکات و رفتار اجتماعی خویش رعایت کنند تا از جاری شدن هرگونه روابط غیر مشروع و الوده ای که فساد حاصل از آن تمامی روابط فیما بین افراد جامعه را تهدید می کند ممانعت به عمل آورند.

✽ اعمال و رفتار ظاهری هر فرد

از جامعه بنوعی بیانگر خلق و خوی درون و نیز طرز تفکر اوست.

نکته مهم اینکه قرآن با تاکید زیاد یک وظایف افراد جامعه و حدود آنرا بخصوص در مورد زنان که نقش مهمتری در این زمینه دارند بیان می نماید. و نتیجه چنین محافظت و پیشگیری را تاثیر بسیار مثبت آن در حرکت تربیتی جامعه و سرانجام نجات و رستگاری مسلمانان می داند.

دسته ای دیگر از آیات قرآن که باز هم به اندرز و سفارش در این زمینه می پردازد در نصایح ارزنده لقمان به فرزندش انعکاس می یابد قرآن کریم از قول لقمان میفرماید:

«ولاتصغر خذک للناس ولا تمش فی الارض مرعاً، ان... لایحب کل مختال فخور، واقصد فی مشیک واغضض من صوتک»

(سوره لقمان آیه ۱۸ و ۱۹)

«از روی کبر و نخوت صورتت را از مردم نگردان و در زمین با حالت سرور خوشحالی زیاد که آمیخته با غرور و خودپسندی است راه مرو، زیرا خداوند افراد مغرور و خیالیاف را دوست ندارد، در راه رفتن خویش معتدل باش و صوت خود را ملایم کن (با آرامش صحبت کن)»

بدیهی است که روی گرداندن و فخر فروشی و رفتار مغرورانه که از خوش خیالی های انسان

سرچشمه می گیرد و نیز رفتار و حرکات نا متعادل و بی تناسب همچنین گفتار بیهوده و ناموزون نموده های بسیار مهمی از رفتار ناپسند انسانست که در این آیات مورد توجه و نکوش قرار گرفته است زیرا اثرات چنین رفتاری در تربیت غلط جامعه و ایجاد روابط انحرافی بسیار وحشتناک است. در حقیقت مقاصد و اهداف انسان از بروز اینگونه رفتار، ارضاء تمایلات و غرائز برتری طلبانه و سلطه جویانه اوست که علاوه به اثرات سوء آن در تربیت اجتماعی منجر به ایجاد روابطی نا متعادل و ظالمانه از طریق استعمار دیگر افراد جامعه می شود و به همین سبب می بینیم که قرآن همواره چنین رفتاری را به سردمداران زر و زور و یاغبان در برابر امر خداوند نسبت می دهد و سپس روابط ظالمانه ای را که حاصل زور گویی های آنها و سبب دریند کشیدن توده های محروم و مستضعف جامعه است افشاء می سازد.

اما پاره ای دیگر از آیات قرآنی بیانگر رفتار حقیقی و اصیل انسانست و تصویر نیکویی از انسان متعادل و آرام و مطمئن را در جامعه اسلامی ارائه می دهد که آیه زیر نمونه ای از آنهاست:

«عباد الرحمن الذین یمشون علی الارض هونا و اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما» (سوره فرقان آیه ۶۳)

معنی آیه چنین است.

«بندگان خاص خدای رحمان کسانی هستند که بر زمین با سنگینی و تواضع راه می روند و در برخورد با افراد جهالت پیشه گفتاری ملایم و محبت آمیز دارند» چنانکه مشخص است قرآن در این بیان تصویر روشنی را از نمود رفتاری ارائه می دهد که طی آن اولاً رفتار انسان در طول زندگی او نسبت به دیگر افراد جامعه اسلامی بسیار متواضعانه و توأم با مدارا و نرم خوئی است و نتیجتاً بهترین اثر را از لحاظ بالا بردن سطح تربیتی جامعه و نیز ایجاد روابط سالم در بر دارد.

بقیه در صفحه ۴۴

گزارشی از سمینار شوراهای اسلامی

بقیه از صفحه ۱۱

مستضعفین است. عضو شورای مرکزی در قسمتی دیگر از سخنان خود چنین گفت یک مسئله خیلی مهمی که ما با آن روبرو هستیم این است که آموزش روستائیان در دانشگاهها است و باید بتوانیم روستائیان را در دانشگاهها آموزشهای مختلف بدهیم و خود روستائیان قادر باشند دفاتر جهاد را اداره کنند. در طرح ایجاد دفاتر مراکز خدمات روستایی پیشبینی شده است که حداقل ۱۶۰۰ دفتر که در هر کدام حداقل باید ۱۵ نفر کار کنند تشکیل شود یعنی ۲۴ هزار نفر را در روستاها بکار بگیریم و این نیرو را نمی توان از شهر تامین کرد و حق هم همین است که خود افراد بومی در مراکز بکار گرفته شوند. همانطوری که امام خمینی گفت است باید هر کس که در هرجاست آنجا را آباد کند روستا را باید روستائیان آباد کنند و باید خود روستائیان یاد بگیرند و آموزش ببینند خوب است یکماه، دو ماه، یکسال و دو سال یا هر قدر که لازم باشد دست اندرکاران از شهر به روستا می روند و به افراد آموزش می دهند. تا به آن مهارتهای لازم را بیاموزند. روز اول سمینار شوراهای روستایی سرتاسر کشور با سخنان عضو شورای مرکزی پایان رسید کار سمینار چهار روز دیگر ادامه خواهد یافت که مشروح گزارش آن در شماره بعد خواهد آمد.

در باره نقش شوراهای روستایی و وضع مستضعفین سخن گفت وی در قسمتی از سخنان خود چنین توضیح داد: «... اینها در کشور هدفش این است که مستضعفین حاکمیت زمین را بدست بگیرند و به تعداد ایران بلکه در سرتاسر جهان و باید دید بعد از این که انقلاب پیروز شد چه تغییر و تحولاتی در جهت مستضعفین در این مملکت صورت گرفته است و در زمینه های متفاوت چه خدماتی برای آنها شده و چقدر توانسته است تا بحال در جهت تحقق آرمانهای اسلام که همان رسیدگی به محرومین باشد عمل کند اگر ما دیدیم که کارهایی که تا بحال جمهوری اسلامی کرده است به نفع مستضعفین بوده است. می فهمیم که باید از این حکومت حمایت کنیم و اگر کارهایی که جمهوری اسلامی کرده در جهت فقط حفظ منافع محرومین بر علیه مستضعفین است انوقت می گوئیم جمهوری اسلامی را ایده آل تشخیص نمی دهیم».

ما اگر ابرقدرتها را بزرگترین دشمنان این روستائیان و محرومان بدانیم و به این باور برسیم که آمریکا که در رأس ابرقدرتهای جهانی قرار گرفته است سرنوشت روستائیان را در دست گرفته و بزرگترین ظلمها و جنایات را این آمریکا به مردم فقیر و محرومان روا می دارد، بعد می فهمیم که مبارزه با آمریکا حرکت برای

نداشته است و انگیزه دیگری نیز باید داشت و انگیزه دومین سبب دستار و دستار در این ایام است و سبب دیگر این است که تشکیل شورای روستایی در این کشور به نفع این ادعا را کنیم که جهاد سازندگی به نفع سزایی و تشکیل شوراهای اسلامی در سطح روستاهای کشور داشته است. عضو دفتر مرکزی در قسمتی دیگر از سخنان خود هر روزه با هدف از برگزاری سمینار چنین ادامه داد:

عضو دفتر شورای روستایی و روستائیان برای کاری به ادارات مراجعه می کند تا این شوراهای بطور رسمی و قانونی بر خورده می شود برای هماهنگی و شناسایی بیشتر شوراهای اسلامی تصمیم گرفته شد سمینار با شرکت نمایندگان شوراهای تشکیل شود البته قبلاً نیز سمینار در مراکز استانهای مختلف با شرکت روستائیان استانداران و فرمانداران تشکیل شده که بسیار مشرف و تشریف بوده، نهایت هدف ما از تشکیل این سمینار آماده ساختن شرایط برای قانونی بودن شوراهاست.

سپس شی چند از اعضای شوراهای روستایی گزارشی از روستای خود کرد شوراهای و مشکلات خود را و در آخر برادر آخرین حضور شورای مرکزی

«رابطه فرد با ...»

بقیه از صفحه ۲۱

و ثانیاً عکس العمل های انسان رویارویی با خطایها و برخورد هایی که از روی ناگامی و نیز بوسیله افراد نا آگاه و جاهل بود می آید بسیار آرام و محبت آمیز است بطوری که رابطه ای باطنی بین او و فرد نا آگاه برقرار سازد و با ایجاد انفعال و ندامت در فرد مزبور سه تحول سریع روحی و تربیت معجزه آسای می شود که نمونه های زیادی از این رفتار را برخورد های پیامبر (ص) با افراد نا آگاه و مسلمانان در صدر اسلام و باز گشت سریع آنها اسلام مشاهده می کنیم و باین ترتیب تصحیح قرآن از رفتار و عکس العمل های انسان بنده است که بالاترین نقش تربیتی را بر روی او جامعه ایفاء می کند.

ادامه د

امام هادی، رهبر

بقیه از صفحه ۲۳

این مجالس نشان میداد که این مسئله باعث حسادت عده ای از درباریان شده بود و این سعادت ها همراه با کارهای مبارزاتی وی منجر به شهادت آن بزرگ مرد تاریخ اسلام شد و در سال ۲۵۴ هـ ق به وسیله زهری که توسط معتصم خلفه عباسی به ایشان خورانده شده بود در خانه خود در نجف شهادت فرمود امام حسن (ع) به خیل شهیدان پیوست و چهره در نقاب خاک پنهان نمود. انشاء الله که تمامی ما ادامه دهندگان راه آن بزرگ مرد تاریخ اسلام باشیم و زندگی او و نامه دیگر را سرمشق زندگی خود قرار دهیم.

ما اسلام پرشکوه آن امام بزرگوار را به امام میانه ای که در این زمان امام حسین است و امت را به پیروی از او فراوان بر می خیزد می گوئیم.

والسلام

گشت و نمود انصاف بر دستگاه انجان بود که معلم فرزندان متوکلان بیکم از شیبه بان بنام این سکیت شده بود و دیگر با آن او محبتون حضرت عبدالعظیم حسینی را بدینا تشریح کرد که اسلامی متوازی در در شهر شهران مانند می باشد که علی اسلام شغول بود و علی بن ابراهیم میباید که محبتی بسیار در این روزگار از این دانشگاه و سعادت علمای و کلام الهی را در این روزگار سختیها و حسنها بود ولی با این حال می بایستی از این نکته غافل نگردد که امام شیراز این کار مبارزاتی به روش و گشنگو و سوال و جواب در باره مسائل دینی که در این دانشگاه و در این مجالس علمی و فرهنگی و معنوی این همه روزگار می جسته و معنوی اسلامی و معنوی این همه روزگار